

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

за освітньою програмою «Міжнародний банківський бізнес»

на тему: «Оцінювання конкурентоспроможності банків України»

Виконавець:

студентка 4 курсу, I групи
факультету фінансів та банківської
справи

Протопопова Анастасія Андріївна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., старший викладач

Радова Наталія Володимирівна

/підпис/

ОДЕСА – 2021

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи.

На сьогоднішній день економіка знаходиться у стані постійного розвитку та поступово стає все більш складною системою. Для успішного розвитку економіки банки повинні стати ефективним інститутом, що здійснює трансформацію заощаджень в інвестиції, перерозподіл фінансових ресурсів, поступово перетворюватися у джерела зростання української економіки.

Невід'ємною ознакою ефективної та повноцінної банківської галузі економіки є конкуренція банків. Необхідно провести оцінку розвитку конкуренції, аналіз конкурентної структури банківської галузі української економіки, конкурентної поведінки банків на ринках.

Оцінка рівня якості продукції у порівнянні з іншими представниками формує поняття «конкурентоспроможність». Конкурентоспроможність є однією із центральних категорій сучасної економічної науки, яка має визначальний вплив на успішність функціонування суб'єктів конкурентних відносин, а також ефективність та стабільність розвитку ринкового механізму загалом.

Дослідженням банківської конкуренції займалися такі вітчизняні вчені як: Павленко Р.В., Заруба Ю.О., Федулова Л. Ю., Мірошніченко О.В., Кузьмін О.М., Чернобай Л.П., Романко О.І., Васюренко О.В., Погореленко Н.А., Сирчин О.Л., Коваленко В.В. та багато інших.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи.

Метою роботи є обґрунтування теоретичних та розроблення науково-практичних рекомендацій щодо підвищення рівня конкурентоспроможності банків України.

Для досягнення визначеної мети необхідно виконати наступні завдання:

- визначити теоретичні аспекти формування конкурентоспроможності банків;
- охарактеризувати науково-методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності банків;
- дослідити правове регулювання конкурентної боротьби банків;
- проаналізувати показники конкурентоспроможності банків;
- виявити вплив банківських інновацій на конкурентоспроможність;
- оцінити конкурентоспроможності банків під впливом пандемії Covid-19;
- проаналізувати зарубіжний досвід підвищення конкурентоспроможності банків;
- розглянути перспективи посилення конкурентоспроможності банків України.

Об'єктом дослідження є оцінка конкурентоспроможності банків.

Предметом дослідження виступають фінансово-економічні показники, за допомогою яких аналізується рівень конкурентоспроможності банківської установи.

Інформаційною базою дослідження стали законодавчі та нормативні акти Верховної Ради України і Національного банку України, що регулюють банківську діяльність (Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закони України «Про захист економічної конкуренції» та «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності»), офіційні, монографії, наукові статті та інші праці вітчизняних і зарубіжних авторів, присвячені вирішенню проблем забезпечення фінансової стабільності та конкуренції, дані Держкомстату України, дані Світового банку та Міжнародного Валютного фонду. Для безпосереднього аналізу результатів функціонування банків використано дані офіційних періодичних видань Національного банку України та офіційного сайту Національного банку України, оперативні дані банків.

Публікації. За результатами дослідження опубліковано статтю в електронному виданні «Економіка, фінанси, облік та право: теоретичні підходи та практичні аспекти розвитку» на тему: «Сучасний фінансово-економічний стан банків України»

А також на тему «Конкуренція на ринку банківських послуг» тези на участь у V Міжнародній науково-практичній Інтернет-конференції «Економіка, фінанси, банківська справа та освіта: актуальні питання розвитку, досягнення та інновації», присвячена 100-річчю Одеського національного економічного університету та 85-річчю кафедри банківської справи

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 102 сторінок друкованого тексту, містить 26 таблиці та 9 рисунків. Список використаних джерел нараховує 79 найменувань та займає 8 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Концептуальні засади конкурентоспроможності банків**» було досліджено теоретичні аспекти формування конкурентоспроможності банків, охарактеризовано науково-методичні підходи до оцінки конкурентоспроможності банків та обґрунтовано правове регулювання конкурентної боротьби банків.

Конкурентоспроможність банку – це здібність фінансової установи запроваджувати дійову господарську діяльність та мати ціль досягнути ділової прибуткової реалізації послуг в умовах конкурентного ринку. Водночас виготовлення та реалізація конкурентоспроможних послуг є узагальнюючим свідченням витримки банку на фінансовому ринку у ході

оперативного вживання фінансового, науково-технічного та кадрового здібностей.

До основних етапів алгоритму підвищення конкурентоспроможності банку слід віднести: конкурентний аналіз та оцінку конкурентоспроможності організації, вироблення та реалізацію конкурентної стратегії.

У другому розділі **«Оцінювання рівня конкурентоспроможності банків України»** проаналізовано показники конкурентоспроможності банків, виявлено вплив банківських інновацій на конкурентоспроможність, проведено оцінку конкурентоспроможності банків під впливом пандемії Covid-19;

Поняття «банківські інновації» може бути застосовано до всіх нововведень у всіх сферах функціонування банку, що дасть змогу досягти визначеного позитивного економічного або стратегічного ефекту (приріст клієнтської бази, збільшення частки ринку, скорочення витрат на проведення певного виду операцій тощо).

Банківські організації зобов'язані поліпшувати послуги та продукти, які вони надають, запроваджувати найбільш ефективне управління банківськими організаціями, що давали б змогу більш мінливо реагувати на будь-які зміни у зовнішньому середовищі, які б гарантували високу якість банківської діяльності, ефективне управління та контроль витрат та забезпечення ефективності діяльності - ці заходи дозволять не втратити конкурентні переваги банків на фінансовому ринку.

Запровадження банківських інноваційних технологій дає змогу збільшувати продуктивність праці, зменшувати витрати, ефективно управляти ресурсами банків, збільшити прибуток від діяльності, що в кінцеву чергу, дасть змогу збільшити конкурентоспроможність банківської інноваційної діяльності та гарантувати сталий розвиток банківської діяльності на глобальному банківському ринку та в економічному оточенні.

У третьому розділі **«Шляхи підвищення конкурентоспроможності банків»** проаналізовано зарубіжний досвід підвищення конкурентоспроможності банків та охарактеризовано перспективи посилення конкурентоспроможності банків України.

На основі проведеного аналізу автором зроблені висновки, щодо підвищення рівня конкурентоспроможності банків України, а саме: розширювання асортименту послуг, які пропонуються банком, впровадження нових технологій та розвиток більш безпечного способу для розрахунків та забезпечення для кожного клієнта незагрозливого користування усіма фінансовими послугами банку.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі наведено теоретичне узагальнення і вирішенні завдань, які полягають у визначенні теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення розвитку ринку банківських металів в Україні.

За результатами виконаної кваліфікаційної роботи зроблено такі висновки:

1. Банківська послуга – це регламентований комплекс фактичних та юридичних дій, що здійснюються банком на вимогу клієнта на підставі платності та спрямовані на задоволення потреб останнього. У свою чергу, банківські операції – це технологічний процес, спрямований на використання наявних можливостей відповідних підрозділів банків для продажу відповідного банківського продукту.

Банківський продукт – це сукупність взаємопов'язаних послуг та операцій банку, спрямованих на задоволення потреб клієнтів у певних видах банківської діяльності. Сукупність реальних та потенційних продуктів та послуг, які банк може запропонувати своїм потенційним клієнтам, є однією з основних якісних характеристик, що визначають конкурентоспроможність комерційного банку.

2. Конкурентоспроможність банку – це здібність фінансової установи запроваджувати дійову господарську діяльність та мати ціль досягнути ділової прибуткової реалізації послуг в умовах конкурентного ринку. Водночас виготовлення та реалізація конкурентоспроможних послуг є узагальнюючим свідченням витримки банку на фінансовому ринку у ході оперативного вживання фінансового, науково-технічного та кадрового здібностей. Ознака конкурентоспроможності для будь-якого банку відбиває рахунок роботи всіх його праць і підрозділів, а також його відголос на зміну зовнішніх факторів впливу. Вагомою умовою для будь-якого банку є здібність ефективно та адекватно реагувати на трансформації в поведінці клієнтів, в їхніх поглядах і перевагах. Саме конкурентоспроможність банку, як і будь-якої іншої компанії, віддзеркалює рівень здійснення поставлених ним цілей та стратегій.

До основних етапів алгоритму підвищення конкурентоспроможності банку слід віднести: конкурентний аналіз та оцінку конкурентоспроможності організації, вироблення та реалізацію конкурентної стратегії.

Таким чином, банківській установі, яка прагне зберегти та примножити власні конкурентні переваги на ринку банківських послуг, необхідні ефектні інструменти регулювання власних бізнес-процесів для підвищення конкурентоспроможності банку. Підвищення конкурентоспроможності банків передбачає чітку постановку цілей банку, формування шляхів та способів їх досягнення та розробку конкретних заходів для реалізації планів, що вимагає вивчення ринку кредитних ресурсів, аналізу фінансового стану клієнтів і прогнозування на цій основі можливостей їх залучення, змін в діяльності банку та забезпечення умов, що сприяють залученню нових клієнтів та розширенню сфери банківських послуг.

3. До нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність банківських установ відносяться: Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закони України «Про захист економічної конкуренції» та «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності».

Закон України «Про обмеження монополізму та недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності» визначає конкуренцію як «змагальність підприємців, коли їх самостійні дії обмежують можливості кожного з них впливати на загальні умови реалізації товарів на ринку і стимулюють виробництво тих товарів, яких потребує споживач».

Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» конкуренція – це «змагання між суб'єктами господарювання з метою здобуття завдяки власним досягненням переваг над іншими суб'єктами господарювання, внаслідок чого споживачі, суб'єкти господарювання мають можливість вибирати між кількома продавцями, покупцями, а окремий суб'єкт господарювання не може визначати умови обороту товарів на ринку».

4. Узагальнюючи аналіз п'яти банків: ПАТ «КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК», АБ «УКРГАЗБАНК», ПАТ «УНІВЕРСАЛ БАНК», ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» та АТ КБ «ПРИВАТБАНК», можемо зробити висновок, що протягом 2018-2020 р.р. загальний обсяг активів банків має тенденцію до зростання. Тобто всі банки протягом трьох років намагалися збільшувати обсяги своєї діяльності. Протягом 2018 року усі банки проводили активну політику щодо розміщення ресурсів, станом на 01.01.2021 року частка кредитно-інвестиційного портфелю АТ КБ «ПРИВАТБАНК» знизилась з рівня 84,14% до 35,48% від загальної суми активів банку, що свідчить про його пасивну політику щодо розміщення ресурсів. Ступінь диверсифікації ризиків за активними операціями на низькому рівні, оскільки частка інвестиційного портфелю банку поступово зменшується.

За аналізований період розміри основних засобів та нематеріальних активів банківських установ у процентному еквіваленті зменшились, що свідчить про зниження ступеню захищеності від інфляційних процесів.

Отже, можемо зробити висновок, що банки впродовж аналізованого періоду намагалися покращити структуру власного капіталу за рахунок прибутків звітного періоду, свідченням чого є стабільна тенденція зменшення непокритого збитку.

Загальна сума зобов'язань усіх банків збільшувалась протягом 2018-2020 років, що свідчить про розширення діяльності банківських установ щодо залучення коштів. Розширення було отримано за рахунок змін у клієнтській базі банків та збільшення залучених коштів клієнтів, як фізичних, так і юридичних осіб.

За аналізований період значення показника рентабельності капіталу збільшилось у ПАТ «УНІВЕРСАЛ БАНК» та АТ КБ «ПРИВАТБАНК» за рахунок рентабельності активів. Збільшення рентабельності активів ROA призвело до зростання рентабельності акціонерного капіталу ROE.

Враховуючи те, що рентабельність активів формується під впливом всіх внутрішніх і зовнішніх факторів, іншим банкам необхідно працювати в напрямку зниження суми витрат і підвищення доходів.

Таким чином, кожний банк намагається самостійно забезпечувати підтримку своєї прибутковості та рентабельності на заданому рівні на основі як аналізу її стану, що складається на конкретний період часу, так і прогнозування результатів діяльності і проведення в майбутньому науково обґрунтовані економічної політики в області формування статутного капіталу, фондів спеціального призначення і резервів, залучення позикових коштів сторонніх організацій, здійснення активних кредитних операцій.

Аналізуючи отримані дані можемо зробити висновок, що АТ КБ «ПРИВАТБАНК» є найбільш надійним серед переліку банків стосовно показників фінансових результатів, адже цей банк виділяється з більшості банків найвищими значеннями. Це свідчить про ефективність використання власного капіталу, залучених коштів та коштів клієнтів, а також про здібність банку нарощувати капітал за рахунок прибутку.

Окрім фінансових показників, які характеризують рівень надійності та фінансового стану банку існують також інші категорії, які визначають рівень конкурентоспроможності банку:

- термін роботи банку на ринку;
- процентні ставки за вкладами та кредитами;
- гарантійне забезпечення.

Наступним критерієм оцінки конкурентоспроможності є проценті ставки за вкладами. Можемо зробити висновок, що серед аналізованих банків неможливо виділити якийсь один, що займає лідерські позиції по всім показникам, адже у них зовсім різні розміри активів, фінансових ресурсів та зобов'язань, відповідно не можемо повноцінно зробити висновок, але серед п'яти аналізованих банків, найкращі показники переважають у ПАТ «КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК», ПАТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ» та АТ КБ «ПРИВАТБАНК».

5. Банківські організації зобов'язані поліпшувати послуги та продукти, які вони надають, запроваджувати найбільш ефективно управління банківськими організаціями, що давали б змогу більш мінливо реагувати на будь-які зміни у зовнішньому середовищі, які б гарантували високу якість банківської діяльності, ефективно управління та контроль витрат та забезпечення ефективності діяльності - ці заходи дозволять не втрачати конкурентні переваги банків на фінансовому ринку.

Запровадження банківських інноваційних технології дає змогу збільшувати продуктивність праці, зменшувати витрати, ефективно управляти ресурсами банків, збільшити прибуток від діяльності, що в кінцеву чергу, дасть змогу збільшити конкурентоспроможність банківської інноваційної діяльності та гарантувати сталий розвиток банківської діяльності на глобальному банківському ринку та в економічному оточенні.

У сучасних реаліях цифровізація стала невід'ємною частиною будь-якої сфери бізнесу, зокрема банківського сектору, майбутнє якого важно уявити без цифрових технологій. Пандемія стала справжнім каталізатором цифровізації банківської сфери, та, як наслідок, відмінним тестовим режимом для інтернет-банкінгу. Спробувавши більш зручні онлайн-інструменти,

користувачам складно повертатися до старої дискомфортної системи. У часи пандемії цифрова спритність допомагає банкам швидко реагувати на потреби та запити клієнтів, таким чином забезпечуючи їм необхідний комфорт та безпеку.

Можемо відмітити, що серед основних проблем інноваційного розвитку українських банків є:

- недостатній ступінь захисту вітчизняних каналів зв'язку, як наслідок - збільшуються ризики втрати або пошкодження даних споживачів від шахраїв;

- низький рівень правового регулювання банківських інноваційних технологій, що спонукає до створення ризикових обставин та зменшує прихильність споживачів до дистанційного обслуговування;

- відсутність постійного доступу до мережі сеті Інтернет та постійного зв'язку у багатьох населених пунктах;

- низький рівень технологічного розвитку українських банків, що стримує впровадження інноваційних технологій;

- низький рівень підготовки персоналу банків та дефіцит кваліфікованих кадрів;

- недостатній рівень інформаційної обізнаності населення.

6.У результаті проаналізованого досвіду цифровізації українських банків у період пандемії можна зробити висновок, що цей досвід став важливим переосмисленням діяльності багатьох фінансових установ та допоміг банкам визначити трансформаційний потенціал цифрових технологій, а також важливість створення нових цінностей у довгостроковій перспективі.

Карантинні обмеження, спричинені COVID-19 мали значний вплив на загальну роботу банківської системи. Безготівкові операції становлять половину – 50,3% – усіх операцій з платіжними картками. Ще більше ці показники зросли під час карантинних заходів. Щоб зробити безготівкові платежі вигіднішими, на час карантину НБУ скасував тарифи на роботу Системи електронних платежів, а для власників платіжних карток, термін яких завершується під час карантину, було передбачено можливість продовження строку їх дії.

За період січень-лютий 2020 року активно зростали обсяги депозитів фізичних осіб – валютних та гривневих. Проте з другої декади березня вони почали скорочуватися, через сплеск негативних настроїв населення та бізнесу. Завдяки високій ліквідності сектору ситуація швидко нормалізувалася і зростання гривневих коштів населення відновилося. Обсяги гривневого корпоративного кредитування у березні помітно зростали, частково через заміщення валютного.

Таким чином, програма дій на 2021 рік фіксує чіткі пріоритетні напрямки подальших дій для досягнення стратегічних цілей НБУ: підтримування низької інфляції, забезпечення стабільності, ефективності та прозорості банківської системи, відновлення кредитування економіки, ефективного регулювання фінансового сектора, сприяння вільному руху

капіталу, забезпечення фінансової інклюзії, а також створення незалежного, ефективного, відкритого центрального банку.

7. Враховуючи досвід іноземних країн із більш розвиненою банківською системою, можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день для підвищення конкурентоспроможності українським банкам необхідно розвивати електронні банківські послуги, вдосконалювати інтерфейс та загальні функції власних мобільних додатків, адже дистанційне обслуговування почало користуватися більшим попитом з початком масової пандемії Covid-19 у 2020 році.

Українським банкам, враховуючи досвід Сінгапуру, було б доцільним пропонувати бюджетні фінансову послуги з метою підтримки для малого та середнього бізнесу.

Банкам слід розвивати більш безпечний спосіб для розрахунків та забезпечити для всіх клієнтів безпечне користування усіма фінансовими послугами банку.

Усім банкам, які прагнуть займати лідерські позиції, необхідно розширювати асортимент послуг, які пропонуються банком відповідно до вимог потенційних споживачів, їхніх потреб, можливостей та очікувань.

8. Таким чином, необхідні радикальні зміни в технологіях в області Інтернету, цифрових, мобільних та соціальних платформ, які приведуть до істотних змін в перевагах клієнтів, їхніх моделях поведінки та прийнятті рішень. Ці зміни повинні включати: для кожного клієнта (особливо роздрібних та мікробізнесу) необхідний доступ до банківських послуг у будь-який час та в будь-якому місці, де б вони не знаходилися, використовуючи найбільш зручний для них канал; підвищення оперативності взаємодії з банком, а також персоналізації та кастомізації пропозицій. важливо забезпечити максимально швидкий контакт і відповідь на запит клієнта з будь-якого питання; підвищення рівня зручності банківських послуг, а також їхні інтеграції з бізнес-процесами та повсякдення використання.

Отже, банк зможе підвищити свою конкурентоспроможність та якість продукції, а також зміцнити свою фінансову стійкість. Впровадження нових технологій ефективно не тільки з економічної точки зору, але і з репутаційної. Банк, який використовує новітні технології, ідучи в ногу з часом або навіть випереджаючи по інформаційному розвитку своїх конкурентів не тільки заслуговує довіри, але й набуває характеристику максимально успішного, а відповідно надійного підприємства. Із впровадженням новітніх технологій банк зможе збільшити власну клієнтську базу.